

Acta sanctorum

quotquot toto orbe coluntur, vel a catholicis scriptoribus celebrantur, quae
ex Latinis et Græcis, aliarumque gentium antiquis monumentis

Quo dies primus et secundus continentur

Bolland, Johannes

Parisiis et Romae, 1866

Vita, Auctore anonymo monacho Lambacensi sæculi XIII inchoati, Ex
editione Hieronymi Pezii tomo II Scriptorum Rerum Austriacarum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73889](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73889)

A *fnem sæculi XII, et inchoato XIII contigisse compererat.*

Epitaphia de illo inventa in codice Lambacensi

106 Hieronymus Pexius tom. II Script. rerum Austriacarum, post Vitam metricam, Rhythmumque, Antiphonam et Orationem, de quibus consule hujus Commentarii § 4, tria edidit B. Adalberonis epitaphia metrica ex cod. Ms. Lambacensi, quæ tamen, an unquam ipsius tumulo inscripta, aut publice appensa fuerint, non edicit; quod nec mihi verisimile apparet. At quæcumque sint, ea accipe. Primum sic habet.

En pater electus Adalbero pulvere tectus,
Virtutum cumulo vivit in hoc tumulo.

Vivere dicendus, nec erit sub morte tenendus,

Cui, dum vivebat, vivere Christus erat.
O Pastor qualis! O gloria Pontificalis!

O lux Ecclesiæ, gemma, decus patriæ!

Herbipolis gaude, tanto de Præsule plaude;
Nos celebrare pias sufficit exequias.

Octobri nona datur expectata corona,

Dum via grandis eum transtulit ante Deum.

In penultimo versu manifestus est error chronologicus: nemo enim veterum aut etiam recentiorum scripsit, B. Adalberonem die IX Octobris obiisse, sed omnes, pridie, vel II Nonas, seu die VI Octobris. Si epitaphii auctori incommodum erat verum illius mortis diem suo versu exprimere, omittere præstabat, quam falsum signare.

subinde vitiosa.

107 Alterum, quod ibidem sequitur, etiam magis vitiosum est. En illud.

Hic jacet in tumba Adalberonis beati

Corpus, Fundatoris nostri, ac Herbipolensis Præsulis, qui signis claruit multis, quoque annis

Mille transactis obiit denisque peractis.

Ad ultimum versiculum observat ista editor Pexius: Verbum DENIS inductum est in Ms., et supra id hic numerus 19 legitur. At vel sic vitiosus annus mortis exprimitur, qui, ut qualicumque carmini adaptaretur, sic potius indicandus erat:

Mille transactis obiit denisque novenis.

Constat enim ex dictis, beatum Episcopum, non anno 1091, sed 1090 obiisse. Tertium denique ibidem tale est:

Quicumque has nostras peregrinus tendis ad aedes,

C Hancque meam tumbam noscere forte volens:

Sum comes ex Lambach, cui nomen Adalbero quondam,

Inclytus et præsul Herbipolensis eram.

* i. e. Herbipoli

Heinricus caesar Francorum depulit urbe*,
Pontificem summum quando secutus eram.
Hinc ego sub patriæ cogebam pergere fines,
Fundavi hocque sacrum monte monasterium.

Quod, rogo, si poteris, parvo cum munere dones;

Ut tibi sidereum det Deus ipse polum.

VITA,

Auctore anonymo monacho
Lambacensi sæculi XIII
inchoati,

Ex editione Hieronymi Pexii
tomo II Scriptorum
Rerum Austriacarum.

PROLOGUS.

Inter cætera rudimenta sua Apostolus ait: «Christus heri et hodie, ipse et in secula seculorum a.» Et Joannes: «Qui erat, et qui est, et qui venturus est.» Per hæc tria distinctionis membra, tria intelligimus tempora, præteritum, præsens, et futurum, per quæ mundus partim evolutus est, evolvitur et evolvetur. In præterito enim tempore, post patriarcharum et prophetarum, ante Legem, et sub Lege, glorificationem, Christus Apostolos vocavit et justificavit, martyres sanguine purpuratos coronavit, confessores, heremitas, anachoritas, qui carnem suam crucifixerunt cum vitis et concupiscentiis, in gloria æterna beatificavit, virgines felici consummatione assumpsit, denarioque vitæ remuneravit. Hodie autem, id est, in præsentem tempore, usque ad novissimum electum, qui in fine mundi nasciturus est, cottidie non desinit vocare, quem vult, justificare, quem vult, beatificare, quem vult, signis clarificare, quem vult, ut restaurentur ruinae, et ædificentur muri Hierusalem, donec impleatur numerus electorum in superna felicitate locandus, qui numerus soli Deo est cognitus, de quo Johannes ait: «Vidi turbam magnam, quam dinumerare nemo poterat b:» et ipse ait: «Reliqui mihi septem millia virorum, qui non curvaverunt genua ante Baal c.» Finitum pro infinito d. Sic, sic ludit in humanis divina potentia rebus. Mundus in maligno positus est. Et mundus in immundo nequit ullus vivere mundo, nisi, quem Deus elegerit de mundo, et posuerit, ut erat, et fructum afferat: tamen non minus potest Deus nunc, quam tunc, non minus sanctificat, quem vult, nunc, quam tunc, ubi vult, et quando vult.

2 Pleraque Sanctorum Gesta, Vitæ et Passionum eorum inveniuntur in Gestis Pontificalibus, pleraque in Ecclesiasticis Historiis, pleraque in authenticis Cronicis. Ibi omnia, flores e et lucernæ ecclesiarum, qui suo tempore fulgebant in Ecclesia, ut sol et luna, ut splendor firmamenti, illustri stylo depinxerunt, et posteris memoriter et æternaliter retinenda tradiderunt. Philosophi, ut humanæ sapientiæ tutius liberiusque studerent, omnia sua quidem ex eis reliquerunt; omnem conatum, omne desiderium suum ad discendam, postea ad docendam sapientiam transtulerunt; cursus, vias, virtutes siderum

Malta Electorum Dei gesta

a

E

b

F

c d

multi scripserunt, alii profana et parum utilia

e

f

AUCTORE ANONYMO.

siderum rimati sunt; terrarum spatia, et cætera hominibus incognita sollerti investigatione perdidicerunt.

Sic sua gentiles studuerunt ficta poetæ Grandisonis pompare g modis, tragicoque boatu;

et ritu magistro h, pulchra mendaciâ sua, parum posteritati profutura, pulchris enigmatum adumbrare et includere figuris. Alii res gestas regumque, ducumque, et tristia bella, ceterasque mundi vanitates et lenocinia operose conscripserunt, et proinde nil aliud, nisi laudes humanas meruerunt, ad postremum vero spes suas fabulis, animas tumulis tribuerunt.

noster fundationem monasterii Lambacensis gestaque ac miracula B. Adalberonis tradit.

3 Laudamus veteres, sed nostris utimur an-

nis. Cur miseri Christiani salutem, quam operatur Deus in medio terræ secus eos, immo in eis, gratiasque sanitatum, quas indies et vident et experiuntur, turpi et inertis somno desidiæ et incuriæ depressi, negligenter æterna molliuntur oblivione tumulare, quas ipse vult ad laudem nominis sui toti mundo radiare? Sed, quia generatio præterit, et generatio advenit, ne volubilibus annorum curriculis desidiosa, quæ istius temporis facile subrepat hominibus, negligentia posteritas post successura oblivioni tradat originem Lambacensis cœnobii, fundatores ejus, quibus summam et æternam debemus reverentiam, insuper signa et miracula, virtutesque sanitatum, quibus misericordia Domini, qua plena est terra, tumultum beati patris nostri, episcopi Adalberonis, illustravit, dignum posteris commendare duximus i, ne isto terribili multemur elogio: « Qui ignorat, ignorabitur k. » Et Propheta: « Væ mihi, quia tacui l. » Digne enim in memoriam vertitur hominum, qui ad gaudium transit angelorum.

B

i

k l

ANNOTATA.

a Ad Hebræos cap. 13, v. 8. Jesus Christus heri et hodie: ipse et in secula.

b Apocalyp. cap. 7, v. 9.

c Ad Romam. cap. 11, v. 4.

d Joannes abbas Lambacensis habet: Ponens numerum finitum pro infinito.

e Idem: Quæ ibi ommissa, ea viri illustres, flores etc.

f Idem omisit: Quidam ex eis.

g Idem: Ornare.

h Idem: Magnifico.

i Hic unus ex locis est, ex quibus § 1 conclusi, hujus Vitæ scriptorem fuisse monachum Lambacensem, eundem etiam esse auctorem Libelli miraculorum, quem post hanc Vitam recenset.

k Epist. A ad Cor. cap. 14, v. 38: Si quis autem ignorat, ignorabitur.

l Isaie cap. 6, v. 3.

CAPUT I.

Beati Adalberonis illustres parentes et consanguinei: pia pueritia: institutio primo Herbipoli, deinde Parisiis; reditus Herbipolim: ad episcopatum electio: secessus Lambacum.

D

Igitur a, sicut veridica veteranorum tradit assertio, erat quidam comes, Arnoldus b nomine, qui castrum opinatissimum in Lambacensi loco, sicut ipse situs curiosos inspectores edocet, juxta fluvium, cui vocabulum Truna d, inhabitabat; ubi vectigalia et tributa secundum antiquam legem a transuentibus solvebantur, quæ et posteris inibi commorantibus legitimo jure, quo ad se transmissa erant, reddenda reliquerat, licet modo per incuriam intermissa sint. Hic ex Regia nobili uxore, ex Francia Orientali oriunda, plures suscepisse filios fertur, de quibus nunc non est dicendum per singula; paucos tamen propter seriem narrationis prosequi, non contemnenda cogit nos ratio. Habebat filium, nomine Gotfridum, dignitate marchionem, virum strenuum et fortem, virum rebus bellicis aptissimum, crebris præliorum successibus fortunatum, qui, ut decuit juvenile decus,

Ex Arnolde et Regia natus Adalbero, Gotfridum virum bellicosum,

a b c d

Gaudet equis, canibus e, et aprici gramine campi,

e

5 Cujus ditioni cum redivitibus circumjacentibus serviebat Putina, urbs inclyta et famosa, quæ quasi metropolis et mater civitatum versus Pannoniam ad Australem plagam ad arendos hostiles Pannoniorum incursus et devastationes antiquitus constituta fuit f. Magnæ etiam nobilitatis et ingenuitatis secundum seculi dignitatem habebat filiam g, quæ nupsit Ekkeberto comiti, cujus castrum, Niwenburc h dictum, in ora Eni fluminis est situm. Huic post felicem fratrum excessum in sortem dotis urbs Putina cum omnibus ad se pertinentibus cecidit.

fratrem habuit, sororem Ekkeberto comiti nuptam;

f g h

6 Beata itaque Regia, benedictionibus dulcedinis præventa, de benedictionibus concepit et peperit filium, Adalberonem dictum i, benedictum a Domino fructum, in quo benedicenda fuit omnis tribus et parentela sua, utpote qui de stirpe sancta descendisset. De radice enim bona nascitur omne bonum. Mox mirum in modum Filius sapiens gloria cœpit esse patris, gradatim de virtute in virtutem ascendens, seculi blandimenta despiciens, Christo rectore, Christo duce, sic transiens per bona temporalia, ut non amitteret æterna. Necdum tamen emensis infantia annis, igne Sancti Spiritus spirans, anhelare non desuit ad regnum vitæ perpetis, omnia regna mundi et gloriam eorum parvi pendens, spurcicias diaboli impolluto calle transiens, sacramenta militaria execrans, totum se arbitrio Domini et voluntati mancipans.

ipse etiam puer, pietati addictus,

i

7 Pater autem pius, considerans piam et irrevocabilem

A vocabile in Filio constantiam, veritusque Dei incurere offensam, si eum a bono retraheret proposito, communicato cum suis senioribus et sanioribus consilio, Filium suum, primæ ætatis flore nitentem, Herbigopolim usque perduxit, eumque, secundum quod canonum et decretorum edocent scita, Deo, et Sanctis ibidem quiescentibus, in æternum militaturum obtulit; addito, quo in Franconia abundabat, patrimonio, sub pontificis, qui tunc cathedræ Herbigopolensi præfuit *k*, sub cleri plebisque testimonio. Ad rudimenta litteralia dispositus in brevi spiritu sapientiæ et intellectus adeo affatim est imbutus, ut omnes mirarentur super doctrina et responsis ejus. Ubi vero annos adolescentiæ intravit, cum consilio, conniventia auctoritateque pontificis sui, assumptis aliquibus sodalibus, Parisius pervenit; ubi tunc, sicut et nunc, omnium floruit peritia artium; ibique dulcibus abundanter theoriæ refectus fructibus, sapientia plenus

B Herbigopolim est regressus.

8 Erat *l* ei comes ac socius itineris Gebehardus, vir venerandus, vir dilectus Deo et hominibus, qui providentia Dei electus et ordinatus Salzburgensis archiepiscopus *m*, monasterium in honore beati Blasii, episcopi et martyris, quem sibi speciali prerogativa elegit et prece continua adoptavit patronum, inter montana, unde et ei *AD MUNT n* vocabulum indidit, fundavit; illud etiam sufficientibus Fratribus cumulavit, quibus necessaria tam large administravit, ut terrenis divitiis cælestes adipisci largitate eleemosynarum possint: ubi insuper in pulvere mortis feliciter obdormiens, novissimam expectat tubam ad resurgendum *o*. Nam regularis disciplina et antiqua patrum veteranorum scita adeo ibi jugiter exercentur et observantur, ut Fratres Dei laudibus insudantes, cunctis ubique terrarum positus exemplo sint virtutis et salutis, ut merito de iis dicatur: « Videant opera » vestra bona, et glorificent Patrem vestrum, » qui est in cælis *p*. »

9 Habuit *q* præterea alium comitem, Altmanum videlicet, virum omni morum honestate donatum, omni laude dignissimum, virtutibus et signis ditatum, qui nutu Dei cathedra pontificali Pataviensis ecclesiæ sublimatus, tam gloriosam, quam religiosam vitam duxit, et mors ejus nihilo minus pretiosa in conspectu Domini extitit *r*. Hic monasterium in monte Gotewico in Austria sub honore Dei Genitricis et perpetuæ Virginis Mariæ constituit *s*, quam sibi unicum præ cæteris Sanctis elegit asylum, et patronam, clementia et misericordia plenissimam. Ibi etiam rogatu ipsius, migrans ad Dominum, tumulatur *t*, cujus sepulchrum frequentibus illustratur signis *u*.

10 Aliquibus vero elapsis diebus, vel annis, præsul *x* Herbigopolensis ex hac decedens migravit ad Dominum. Ordinate itaque eo, cujus providentia in sui dispositione non fallitur, vicinorum præsulatum episcopi, universi ipsius præsulatus prælati, principes et primates, patroni regionum, tribuni et optimates, clerus et populus utriusque sexus et ætatis, a minimo usque ad maximum, uno ore, unanimi consensu, pari voto, vociferant, clamitant, Adalberonem episcopatu fore dignissimum. Quid multa? Canonicæ a cunctis eligitur, electus Ecclesiasticis justitiis *y* stabilitur, stabilitus tempore opportuno consecratur *z*, consecratus satis optime

sapienterque in episcopatu conversatur, curam ejus in his, quæ sunt ad Deum et homines, decentissime administravit, vitam irreprehensibilem duxit, pater orphanorum, solator et recreator pauperum, iudex viduarum, defensor extitit pupillorum.

11 Adeo enim dilexit justitiam, et odivit iniquitatem, tam in spiritalibus, quam in secularibus judiciis, ut putares Psalmistam de eo dixisse: « Misericordiam et iudicium cantabo » tibi *aa*; » ut referas misericordiam ad spiritalia, iudicium ad secularia. De priori enim dicitur: « Estote misericordes, sicut et Pater » vester misericors est *bb*: » de sequenti vero: « Juste iudicate, filii hominum *cc*. » Duo porro dignitatum insignia gerit episcopus Herbigopolensis; præsulatus videlicet, et ducatus, sicut in his versiculis dicitur:

Pontificem, pariterque ducem, stola signat et ensis:

Jure suo tenet ista duo locus Herbigopolensis *dd*.

Ita dextera Dei exaltatus, strenue et gloriose curam episcopalem administravit usque ad tempora schismatis, quod tunc inter imperatorem Heinricum, et filium suum ortum est *ee*. Sed de his postea. Nunc vero, qualiter institutio Lambacensis cæperit, breviter dicendum.

12 In *ff* primitiva Ecclesia, cum post apparitionem benignitatis et humanitatis Salvatoris nostri Dei aurea et argentea illuxissent secula, plerique fidelium, sectatores honorum operum, vitam istam transitoriam et caducam considerantes, de qua dicitur: « Vanitas vanitatum, et » omnia vanitas *gg* », mansura et æterna totis desideriis anhelantes, Christum hæredem patrimoniorum suorum constituerunt. Nam ecclesiis impendiis suis construxerunt, monasteria fundaverunt, res suas, redditus, possessiones Christo famulantibus contulerunt, pro quibus memorias et glorias æternas meruerunt, insuper thesauros et divitiis cælestes adepti sunt. Nunc vero, quia ultima de Superis terras Astræa reliquit, et ferrea secula nimis invaluerunt, invalescendo fere ubique prævaluerunt.

13 Regnat avaritia, regnant, dominantur avari, divites egent et esuriunt rapinam, non justitiam, quorum animi sunt, velut

Hamus, avarus, edax et rete capacius orbe, Omnia cum capiant, insatiant hiant.

Casas in honore Dei constructas destruunt, et indies demoliri nituntur, possessiones, decimationes Deo famulantium invadunt, rapiunt, comminuunt, hostiliter, violenter, incessanter, nec Deum, nec hominem verentes. Hinc est, quod ubi ecclesias dirutas videmus, ruinas infinitas cernimus; et, ubi prius gloriosa claruerant cœnobium, nunc qualescunque aspiciamus ecclesiolas, et plebeia conventicula pro Religiosis conventibus, in sanctitate et justitia Deo servientibus.

14 Arnoldus itaque comes, cujus in primordio narrationis fecimus mentionem, cujus gratia et ista prælibavimus, pro terrenis cælestia, pro parvis magna, pro caducis sempiterna adipisci desiderans et anhelans, uxore viduatus, filiis et hæredibus (excepto Wirzburgense episcopo Adalberone) orbatus, castro suo, in Lambacensi loco sito, destructo, monasterium in honore beate Dei Genitricis Mariæ construxit, ut, ubi erat domus exactionis, ibi fieret domus orationis

AUCTORE ANONYMO.

misericors ac justus optime gubernavit.

aa

bb

cc

dd

ee

Auctor prisca Ecclesiæ tempora laudat.

ff

gg

sua deflet.

F

Beati pater fundat cœnobium elericorum in Lambach.

AUCTORE
ANONYMO.

tionis, et ubi pridem illicita commercia, Christi deinceps frequentarentur mysteria. Aggregavit præterea (sicut seniorum percepimus relationibus) XII clericos, non cœnobiali lege in cœnobio degentes, sed in vicinia claustrum circumquaque in singulis tuguriis commorantes, deputatis eis, prout cuique opus esset, necessariis. Certis enim et statutis temporibus, vel horis, ad monasterium Divina acturi veniebant; quibus peractis, ad sua remeabant, suis inclusi cellulis *hh*.

hh
Turbato in Romano imperio

45 In diebus illis incensor nequitiae et omnium malorum, caput et initium omnis peccati et iurgiorum, hostis pacis et concordiae, disseminator et amator discordiae, dolens et invidens pacis et quietis gratiam imperio Romano et Christianis tunc temporis arrisisse, suscitavit rixas et dissensiones odiaque inter imperatorem Heinricum, qui Romanae reipublicae praefuit, et Heinricum filium ejus, in tantum, ut regnum paternum omnimodis affectaret, eumque omnibus conatibus, tum clam, tum palam, impugneret, et animum ejus, oblitus paternae reverentiae, indies exacerbaret. Tum vero asscisit sibi arte pestifera patris secretarios, cubicularios, consiliarios, duces, tetrarchas, palatinos, universique regni principes: et alios quidem emolli blanditiis, alios impetit minis et terroribus, illos nefandis suggestionibus, illos verbis ad deprecandum compositis et muneribus, illis praediorum et beneficiorum copiam, illis urbium et castellorum eminentiam, et, quod magis corda sitiunt mortalium, infinitam thesaurorum pecuniam promittit et offert. Nam

Dulci gaza sono citharizat in aure potentum;
Tam suavam nescit musica tota sonum.

rerum statu,

46 Quid enim? Nihil opertum, quod non reveletur, neque absconditum, quod non sciatur. Tum in lucem prodeunt insidiae; regnum invaditur, crematur, spoliatur: pater senior a filio calumniis attenuatur acriter, inhumane, crudeliter. Cerneret ibi impletum, quod Veritas aliquando praedixerat: « Quia surget gens in » gentem, et regnum adversus regnum, et in » surgent filii in parentes *ii*. » Et illud: « Omne » regnum in seipsum divisum desolabitur. » Sic imperator imperatoria majestate et dignitate privatur; sic filius patrem armis et universis agminibus, non reveritus canos multi temporis, depilavit. Quid plura?

*ii**kk*
altis episcopis
alio fugientibus,

Expulit illatis patrem crudeliter armis *kk*.
47 Apostolicus vero, qui tunc Romani culminis Pontificatum tenuit, audito nefando schismate et scelere, quod posset non solum Romanum imperium, sed etiam totum maculare disturbareque orbem Christianum, inito consilio, imperatori resistentes, filio inique consentientes et faventes, universosque complices suos, utpote operarios iniquitatis, dictata super eos sententia, excommunicavit *ll*. Tum omnis Ecclesiastica sublimitas, omnium graduum dignitas, cupientes Domino servire in sanctitate et justitia, nefas existimantes regiae, immo iniquae subdi clientelae, aut fugam inire, aut diversis se injuriis sponte obtulere, aut in speluncis et exiguis sylvarum uniti tuguriis more bestiarum delituere; ut aliquando beatus Blasius et S. Sylvester fecere *mm*. Habebant enim praecipuum Domini: « Cum persecuti vos fuerint in » civitate ista, fugite in aliam *nn*. »

*mm**nn**oo*

48 Fervente *oo* itaque persecutionis saevitia,

episcopus Adelbero, cum nequiret et nolle nefariae contraire potestati, horrens etiam communicare excommunicatis; magis vero metuens offensam Dei et Papae incurrere, si manus paricidis daret et homicidis, collecto cum suis consilio, elegit « abjectus esse in domo Domini, » quam habitare in tabernaculis peccatorum *pp*. » Contempta denique Pontificatus dignitate, reversus est in Bavariam ad terram patrum suorum; inveniensque haereditatem paternam fere exhaereditam, et spiritui consilii repente informatum, seipsum cum omni patrimonio ad cœnobium beatae Mariae transtulit, ad locum sibi dilectissimum, qui caros parentum suorum cineres, avi videlicet, patris et matris, fratrum, aliorumque consanguineorum, felici gremio foveret, et ubi (sicut hodie cernitur) requiem sibi in seculum seculi elegit.

Adalbero se
recipit ad
Lambacenses.*pp*

ANNOTATA.

a Huic primo capiti apud Pezium praefiguntur ista: Incipit de institutione Lambacensis cœnobii, et Vita Adalberonis episcopi: apud Joannem vero abbatem: De parentibus et vita B. Adalberonis episcopi Herbipolensis.

b De Beati parentibus, fratre, sorore etc. Vide dicta in Commentario praevio § 2.

c Adi praedicti Commentarii § 2, num. 19.

d Germanis die Traun, Austriae Superioris fluvius, qui ex cognomine lacu ortus, non longe infra Lentium se miscet Danubio.

e Rectius hic habet Joan. abb. Canibusque: nam et ita exigit carminis metrum, et sic legitur apud Horatium in Arte poetica, unde is versus acceptus est.

f Nunc castrum et oppidum est Austriae Inferioris, vulgo Pitten appellatum. Adi Commentarium praevium num. 22.

g Hanc fuisse nominatam Mechthildem, dicit in Commentario praevio num. 25, ubi etiam de illustri pioque ejusdem conjugis Ekkeberto quaedam annotata leges.

h Joan. abb. perperam: Nunenburg; est enim Neuburg, de quo hic, castrum in Bavaria Superiori, Scherdingam inter et Patavium in ora fluminis Oeni.

i Annum, quo natus Adalbero est, determinare non possum. Vide tamen dicta in Comment. praevio num. 24 et 104.

k Praeval tunc Herbipolensi ecclesiae episcopus Henricus I, vel, qui huic successit, Meginhardus I.

l Hisce utraque editio, velut tituli loco, praemittit: De Gebehardo archiepiscopo Salzburgerensi.

m S. Gebehardi, Salsburgensis archiepiscopi, gesta illustrata habes apud nos tom. VI Junii, in Appendice ad ejusdem mensis diem 16.

n Admontensis in Styria cœnobii fundationem leges in ejusdem S. Gebehardi Actis, loco mox citato.

o Vide, quae de Gebehardi, Adalberonis ac mox laudandi Altmanni in juventute sua de episcopatus obtinendis, condendisque monasteriis praesagio aliunde retuli in Comment. praevio num. 26 et duobus seqq.

p Matth. cap. 5, v. 16.

q In utraque editione tituli loco hic denu praefiguntur ista: De Altmanno episcopo Pataviense seu Pataviensi.

r Hujus

A r Hujus quoque beati Præsulis gesta dederunt Majores nostri ad diem 8 Augusti.

s Ad B. Almanni Acta loco mox indicato.

t Redi ad Annotata hic lit. o.

u In editione Pezii sequentibus præmittuntur hæc : De obitu Wirzburgensis episcopi, et subrogatione episcopi Adalberonis; in editione vero Joann. abb. ista : De obitu Brunonis episcopi Wirzburgensis, et subrogatione divi Adalberonis.

x Apud Joann. abb. legitur : Bruno præsul etc., qui reipsa tunc erat Herbipolensis episcopus, obiitque anno 1043, ut videre licet in Opere nostro ad diem 17 Maii, ubi de eodem Sancto actum est.

y Apud Joann. abb. Ritibus.

z Hæc anno 1043 contigisse, probavi in Commentario prævio, num. 52 et seq.

aa Psalm. 100 v. 1.

bb Lucæ cap. 6, v. 56.

cc Psalm. 37, v. 2 : Recta iudicate, filii hominum.

dd Nimirum, quia Herbipolensis episcopus princeps est et dux Franconia.

B ce Indicat hic bellum inter Henricum IV Germaniæ regem, ejusque filium Henricum V, quem ille successori sibi nominaverat : at quam turpiter hic erraverit biographus, observavi in Comment. prævio § 3.

f In editione Joann. abb., non in Peziana, hic denuo præmittitur titulus : De institutione cœnobii Lambacensis in collegium clericorum sæcularium.

gg Eccles. cap. 1, v. 2.

hh Rursum in editione Joan. abb. hic sequitur titulus : De schismate inter Henricum imperatorem, et filium ejus, itidem Henricum, orto, et filium ejus, itidem Henricum, orto. Eadem fere habet Pezsius. Vide Annotata ad lit. ce. Quam ob rem ad sequentia, velut ad rem nil pertinentia, nihil aut parum annotabo.

ii Matt. cap. 10, v. 21.

kk Henricus IV anno 1105 tandem coactus fuit augustalia imperii insignia Henrico V filio suo tradere, annoque sequenti mortuus est. Nugæ ergo sunt, fabuleque, quas subdit biographus de causis exsiliæ B. Adalberonis, jam inde ab anno 1090 mortui. Mirum hæc a Mabillonio inobservata mansisse, dum hanc ipsam B. Adalberonis Vitam in Actis Sanctorum sui Ordinis exhibuit.

C Veram ejusdem beati Episcopi exsiliæ causam exposui in Commentario prævio §§ 5 et 6, quos consule.

ll Vide mox dicta lit. præcedenti.

mm S. Blasii episcopi et sociorum martyrum Sebastianorum quadruplicia Acta data sunt in Opere nostro ad diem 5 Februarii, quæ, si lubet, de his consule. De S. Silvestro Papa agetur ad diem 31 Decembris.

nn Matt. cap. 10, v. 25 : Cum autem persequerentur vos in civitate ista, fugite in aliam.

oo Joann. abb. præmittit hunc titulum : De reditu episcopi Adalberonis ex Franconia in Noricam regionem, et de mutatione clericorum sæcularium in Ordinem S. Benedicti : Pezsius vero solum istum : De transitu episcopi Adalberonis a Franconia in Noricam regionem. Recessit revera beatus Præsul e Franconia Lambacum, quod, ut dixi, nunc Austriæ, tunc Baviaræ ditionis erat; non tamen eo recessit sub Henrico V sæculo XII, quo tempore ille dudum desiderat vi-

vere, sed sub Henrico IV circa annum 1077, ut ostendi in Commentario prævio § 6.

pp Psalm. 85, v. 11.

CAPUT II.

Lambacensis monasterii, in locum clericorum substitutis Benedictinis, per B. Adalberonem fundatio et dedicatio : ejusdem Beati obitus et sepultura.

Videns autem antiquum patris institutionem in Lambacensi loco a constare non posse, Officia, tam nocturna, quam diurna, negligenter, nec suo tempore, celebrari; clericos ibi dispositos non tute a casulis suis posse egredi propter timores nocturnos; quia sæpenuero arcerent eos et includerent tempestates imbrum, coruscationes fulgurum; brumali vero tempore densitates nivium, sævitia nefandarum bestiarum, pericula latronum, et aliorum, quæ longum est enarrare, genera dispendiorum; assererat insuper magis congruum fore, cœnobitam a secretis cœnobii, non rure, ad divina peragenda, absque periculis corporis, et timoribus humanis prodire. Super hac re consulit episcopum Pataviensem Almannum b, præ cæteris sibi peculiarem et intimum amicum, in cujus diocesi locus ille situs est, ad quem etiam spiritalia spectabant, et, quæ de transmutatione clericorum animo conceperit, beato aperit viro. Approbat ille et commendat, dicens, hunc animum divinitus sibi inspiratum, bonum hunc cogitatum in acta posse procedere, dummodo Apostolici auctoritate ex omni parte roboretur. Tum vero legati ad id negotium idonei et honorati eliguntur, et Romam diriguntur; qui post itionis suæ causam expositam Papæ Gregorii c benivolentiam, conniventiam, auctoritatemque sollemniter reportant.

20 Et cum dies opportunus accidisset, beatus præsul Adelbero, sollemni spiritualium usus consilio, clericos semovit, monasticamque vitam d in Lambacensi cœnobio instituit; et, quicumque ex clericorum ordine ad hoc propositum transire voluissent, non prohibebantur, nolentes non cogebantur; necessaria tamen eis, quoad viverent, providebantur. Præfecit autem Fratribus inibi degentibus abbatem Ekkebertum, virum venerabilem, morum honestate Deo complacentem, qui postea occasione accepta humillimis obtinuit precibus, ut ipse abrogaretur e, et unus e Fratribus suis, Becemannus f subrogaretur. Qui adeptus abbatia dignitatem, sobrie, juste et pie vivens, curam ejus, quamdiu Domino placuit, administravit, beatoque fine ex hujus incolatu seculi ad Auctorem vitæ transivit. Cæterum, ne quis nos autemet novam elicere fabulam, non sequi veritatis regulam, Privilegii præsentis auctoritate thema narra-tiunculæ nostræ dignum duximus roborare g.

21 « In nomine Patris, et Filii, et Spiritus Sancti. Ego Adalbero, Dei gratia Wirzburgensis episcopus, notum esse volo omnibus » Christi

AUCTORE
ANONIMO.

Clericis Lam-
bacensibus a
patre suo fun-
datis

a

E

b

c

F
monachos
substitutit sub
abbate Ekke-
berto, ac de-
inde Becem-
manno.

d

e f

g

Recitatur in-
strumentum

AUCTORE
ANONYMO.

» Christi fidelibus, qualiter parentes mei ob sa-
» lutem animarum suarum in loco Lambach di-
» cto congregationem instituerunt clericorum ;
» et qualiter ego hæres eorum factus, licentia
» domni Apostolici Papæ Gregorii (qui et Hilti-
» brandus *h*) pro hac in eodem loco congrega-
» tionem substitui monachorum, consensu et
» consilio parrochiani episcopi Bataviensis,
» scilicet Altmanni *i*. Et quoniam communis
» vita monachorum plus indiget, quam secula-
» rium conventus clericorum, ad supplementum
» eorum ex nostro adauxi fisco quatuor videli-
» cet silvas, quarum duæ juxta Trunam *k* in
» parte Aquilonari sunt sitæ; una mercato Wels *l*
» inferior; alia superior. Inferioris vero hardis
» memorarius erat Enzo; superioris autem har-
» dis memorarius *m* erat Engizo. Ex altera autem
» parte ejusdem fluminis Trunæ contra Meri-
» diem duæ silvæ; una ad Buchenloch *n*, cujus
» memorarius Bero erat; altera ad Etterwalt *o*,
» cujus memorarius Ello erat. In his ergo silvis
» solus abbas absque ulla contradictione pro suo
» libitu habet potestatem evellendi, domos ædi-
» ficandi, plantandi, molendinos faciendi, ve-
» nandi, insuper, quicquid ad utilitatem Fra-
» trum inde potuerit excogitari.

hujus funda-
tionis,*p**q**r**s**t**u**x**y**z**aa**bb**cc**dd**ee**ff**gg**hh**ii**jj**kk**ll**mm**nn**oo**pp**qq**rr**ss**tt**uu**vv**ww**xx**yy**zz**aaa**bbb**ccc**ddd**eee**fff**ggg**hhh**iii**jjj**kkk**lll**mmm**nnn**ooo**ppp**qqq**rrr**sss**ttt**uuu**vvv**www**xxx**yyy**zzz*Litteræ, qui-
bus B. Adal-
bero B. Alt-
mannum

24 Qualiter autem sollemnitas Dedicationis
sit percelebrata, paucis in sequentibus liquebit.
Beatus præsul Adalbero, ut effectui manciparet,
quod pio conceperat animo, literas episcopo

Altmano, amico intimo, transmisit, hæc continentes: « Altmano, patri sancto et venerabili, sanctæ Pataviensis ecclesiæ digno præsuli, Adalbero, Dei gratia Herbipolensi ecclesiæ præfectus, licet nunc violentorum manu injuste ejectus, Fontem vitæ sentire, et ad ejus haustum pervenire. Quia, teste Propheta, in manu Domini sumus, ut lutum in manu figuli *dd*, et Figulus noster lutum in quamlibet facit transire formam et imaginem, defectivam tamen (quia debemur morti nos, nostraque; et omne, quod est genitum, tendit ad interitum; jamque canus enervitatem suam mundus ad deteriora vergendo indicat, quam *ee* indes deficiendo labitur, et lapsus defectio- nis ruina insequitur) vereor affatim, ne nos improvisos et imparatos fluctibus suis ingur- gitet.

25 Quoniam autem, dispensante Deo, quasi postliminio paternæ hæreditatis solus relictus sum hæres, satis multum pertimescendo meditatus sum nocte cum corde meo, ne propter varia rerum dispendia, quæ posthac supervenient universo orbi, et propter hominum post futurorum inertiam, consecratio Lambacensis cœnobii in longa tempora differatur, et dilata intermittatur. (Scio enim, pater mi, quia justis supplicationibus semper præsto es, et pia vota intueris) propterea multa confidentia animatus et roboratus peto, rogo, ut intuitu divini timoris per industriam sanctitatis tuæ consecratum *ff* vertatur in oratorium, quod pia sollicitudo patrum meorum condidit monasterium, ubi divinum jugiter adjutorium invoce- tur, et Deus in Sanctis suis laudetur.

26 Quamvis hoc per me fieri liceret, non expedit quidem; vetant etiam decreta falcem mittere in alienam segetem, ne usurpatio et indiscreta invasio alienæ rei, aususque teme- ritatis generet offensam, odium, aut schisma in contubernio fraternæ unitatis. Felicem enim me fore, existimo, si, me agente, me patran- te, me marthantæ *gg*, tam sacratum perpetratum fuerit negotium; tu felicior, si tua beata opera ille, quem cæli capere non possunt, locum sibi habitationis cum Sanctis suis hac in æde delegerit. Qui te, ut pupillam oculi, custodiat, et sub umbra alarum suarum protegat. Amen.

27 Pius autem episcopus, visis literis, gavisus est, et Amico dilecto literas transmisit dilectione plenas, hunc tenorem continentes: « Adalberoni, patri beato et venerando, sanctæ Herbipolensis ecclesiæ antistiti per omnia digno, Altmannus Dei gratia Pataviensis sedis pontifex *hh*, licet indignus, in tribulatione non deficere, in fide stare, viriliter agere. Ne circa vilem patulumque morer orbem, literis sanctitatis tuæ visis, quasi de gravi somno sum suscitatus, et adeo exhilaratus, ut mæror, qui præcordia dudum cinxerat mea, admodum sit mitigatus. Funiculo triplici, quem philoso- phia manibus summæ discretionis et provi- dentia tribus fidibus, fide scilicet, spe et charitate contextuit, in tantum nos connexuit, consociavit, connivit sapienter, fortiter, salu- briter, ut nullo erroris impulsu rumpatur, et etiamsi quovis impetatur periculorum et dis- criminum turbine.

28 Hunc esse funiculum, puto, de quo Sapiens quidam, FENICULUS, inquit, TRIPLEX
» DIFFICILE

D

*dd**ee*ad dedican-
dam Lamba-
censem ecclē-
siam

E

ff

invitavit;

*gg*et ad has red-
ditur a B. Alt-
manno,*hh*in quibus hic
illius precibus
annuit,

A » DIFICILE RUMPTUR *ii*. Cum autem dicit DIFFI-
 » CILE, innuit, suum quoque modo posse rumpi
 » funiculum. Noster autem funiculus nunquam
 » rumpetur, dummodo fervor charitatis non
 » refrigescat, aut tepescat. Quid plura? Pa-
 » ratus sum tecum in carcerem et in mortem
 » ire; et quomodo juste petita negare tibi po-
 » tero, qui nil negans, vultum tuum honorare
 » semper paratus sum, et ero? Ego quidem,
 » sicut petis, sollempnitatem dedicationis tecum
 » celebraturus venio; sed vereor, ne, dum mul-
 » torum nitimur militare compendiis, vertatur
 » in contrarium, et hoc a communibus alis, quæ
 » naturali quadam animi feritate etiam inson-
 » bus irrogare depilationis moluntur dispendia,
 » dum nostra opinantur tripudiare presentia *kk*.
 » His et aliis charibundum furis, quæ emergere
 » possunt,
 » In nostras curas area lata patet.
 » Sed ejus erit ea mitigare, cui servire
 » est regnare. Præx *ll* tua imperium est. Præ-
 » terea *mm* prudenter fecisti, quod faciem meam
 » honorasti, et legem meam diocesianam mihi
 » exequendam adjudicasti. Tamen si divinum
 » illud officium aggressus fuisses, parum in me
 » deliquisses; quia tecum sentio, tecum sum et
 » ero, tua facta per me sunt omnia protinus
 » alba. Quia vero juxta præceptum Domini ju-
 » bemur afflictis, in tribulatione positis, conde-
 » scendere, socios *nn* passionum fieri, flu-
 » ctuantes solari; moneo, suggero, suadeo, ne
 » deficias a disciplina Domini, et ne fatigeris,
 » dum ab eo argueris; quem enim Dominus di-
 » gigit, corripit, et quasi pater in filio complacet
 » sibi *oo*. Juxta est etiam his, qui tribulatio sunt
 » corde et humile spiritu salvabit *pp*. Gaude,
 » Pater mi, et lætare, quia dabit Deus his quo-
 » que finem, et dum minime credis,
 » Grata superveniet, quæ non sperabitur,
 » hora.
 » Deus Pater misericordiarum, et Deus totius
 » consolationis, consoletur nos in omni tribula-
 » tione nostra. Amen *qq*. »
 » 30 Paucis perinde evolutis dierum intersti-
 » tiis, mense octavo *rr*, eo videlicet tempore, quo
 » Judei festum scenopegæ s. celebrabant, hodie-
 » que celebrant, tempore illo, quo omnis proven-
 » tus totius anni in unum congregatur, unde et
 » Autumnus tempus illud appellatur (nam cornu
 » pleno copia tempus perfudit, fugit hoc inopia,
 » quo totus annus ludit) venit episcopus Altman-
 » nus Lambach, sicut citatus erat: præsul vero
 » Albero totus festivus et lætabundus occurrit ei,
 » excipiens eum cum laudibus, hymnis et cantici-
 » cis; acsi angelum Dei excepisset, ita in adventu
 » ejus jocundatus est, et, quod reliquum fuit diei,
 » vicaria et charitativa collatione expensum est.
 » Crepusculo autem alterius diei illucescente,
 » omnia ad diem festum pertinentia parata erant.
 » Jamque procedent ambo episcopi, suo tempore
 » pontificalibus induti, jam quasi deificati, Spiritu
 » Sancto præduce.
 » 31 Episcopus quidem Altmannus majus et
 » principale altare in honore beatæ Dei Genitricis
 » et S. Kiliani martyris sociorumque ejus conse-
 » crat; et hoc propter geminæ devotionis affec-
 » tum; tum propterea, quia pius pater Albero *tt*
 » episcopium Wirzburgense rexit; tum quia filius
 » ejusdem loci extitit *uu*. Altare vero, quod secun-
 » dum a principali locum obtinet, beatus præ-
 » sul Albero in honore S. Johannis Evangelistæ,
 » Octobris Tomus III.

*eumque ami-
 cissime lau-
 davit et so-
 latus est.*
ll
mm
nn
oo
pp
qq
Statuto die
Altmannus
et Adalbero
ecclesiam
Lambacen-
sem,
rr
ss
in qua hic
miro casu se-
pulturam sibi
eligit,
tt
uu

aliorumque Sanctorum, quorum reliquæ ibi
 sunt reconditæ, consecrat; et cum jam gerula *xx*,
 sacra gerens officula, loco confessionis impo-
 nenda esset, gemma pontificalis annuli elapsa
 thecam incidit confessionis. Levita autem, quasi
 novo experrectus miraculo, ut gemmam erue-
 ret, manum extendit. Episcopus vero clementer
 eum intuens, et *yy* aliquid divinum hac in re
 præsigium intelligens: Sine, inquit, fili, sine;
 conversusque ad clerum, et circumstantem popu-
 lum, digito designat locum. « Hæc, inquit,
 » requies mea in seculum seculi: hic habitabo *zz*,
 » quoniam elegi eam.»
 » 32 Omnis ergo ecclesia circumflua regionis
 convenerat ad Dedicationis diem festum, ad sacri
 exercitiū spectaculum, eratque quadrifidum
 hac die largitate divina tripudium. Pœnitentes,
 cujuscumque criminis rei, de absolutione et re-
 missionem peccatorum gratulabantur, pauperes
 de recreatione sua jocundabantur, omnis in
 commune ætas verbo salutis et doctrinæ saluta-
 ris ab ore utriusque pontificis feliciter hausto
 spiritali gaudio replebatur, de visitatione ang-
 gelorum, in scala Jacob ascendentium et descen-
 dentium, exhilarata consolabatur, et quasi Do-
 minum summitati scalæ innixum cerneret, in
 sanctitate et justitia ei famulabatur *aaa*. Præ-
 terea, qui post Baptismi Sacramentum confir-
 mandi lege Christianorum erant, episcopis
 beatis ad confirmandum offerebantur, jamque
 signo victoriæ frontibus eorum unguine chris-
 matis indito, quasi in reges ungebantur, sicut
 prius in Baptismate oleo sancto in sacerdotes
 uncti sunt; ut adimpleatur, quod Petrus de
 fidelibus ait: « Vos estis genus electum, regale
 » sacerdotium. gens sancta, populus adquisi-
 » tionis *bbb*. »
 » 33 Hac etenim unctione percelebrata, sum-
 ma totius Christianæ religionis in nobis confir-
 matur, stabilitas fidei, prius novella et rudis,
 consolidatur. Est adhuc causa non contemnenda
 Confirmationis fidelium, ut videlicet invenian-
 tur in numero centum quadraginta millium, qui
 in Apocalypsi ab angelo in frontibus signati, a
 documento quatuor angelorum, quibus datum
 est nocere terræ et mari, segregantur *ccc*. Cer-
 neres ibi impletum, quod propheta ait « Cele-
 » bra, Juda, festivitates tuas, et redde Domino
 » vota tua *ddd*. » Videtur et poeta nobis ap-
 plaudere, jocundando ludens:
 » Salve festa dies, meliorque revertere sem-
 » per.»
 Sollemnitate itaque sollempniter sollempnizata, ab
 omnibus discessum est, gratia Dei usque ad con-
 summationem seculi ibi perdurante. Acta sunt
 hæc anno Dominicæ Incarnationis *MLXXXVIII eee*
 Indict. xii. xvii Kal. Octob. *fff*.
 » 34 Secundo deinde anno beatus præsul Adal-
 » bero *ggg* migravit ad Dominum, sepultus in
 eodem, quod dedicaverat, monasterio, eo in
 loco, quem demonstraverat digito *hhh*, patri-
 bus et paternis participans sepulchris in pace.
 Tertio itidem anno *iii* episcopus Altmannus ob-
 dormivit in Domino, tumulatus in monte Gote-
 wico, in monasterio, quod fundaverat *kkk*.

AUCTOR
 ANONYM.
xx
yy
zz
magna cum
sollemnitate
E
aaa
bbb
dedicant an-
no 1089.
ccc
ddd
F
eee
fff
Adalbero se-
cundo, et Alt-
mannus tertio
anno post
moriuntur.
ggg
hhh
iii
kkk

ANNOTATA.

a *Adi hujus Vite cap. 1; num. 14.*
 b *Fundationis, quam biographus hic enarrare incipit, charta, inferius referenda, signata est anno MLVI; beatus autem Altmannus non ante 60 annum*

AUCTORE
ANONYMO.

annum 1065 creatus est Pataviensis episcopus; qua igitur ratione potuit B. Adalbero hunc, velut Pataviensem episcopum, anno 1056 consulere, ejusdemque consensum flagitare pro Benedictinis monachis in canonicorum Lambacensium locum substituendis? Si pro Altmanno biographus nominasset Engelbertum, ejusdem Altmanni decessorem, nulla fuisset difficultas. Vide dicta in Comment. prævio num. 57.

c *Æque infelix hic fuit biographus in Romano Pontifice, quam mox in Pataviensi episcopo nominando; nullus enim id temporis Romanæ Ecclesiæ præsedit Gregorius, sed Victor II. Biographus, ut infra videbimus, credidit, præsedisse tunc S. Gregorium VII; verum hic primum anno 1075 ad summum illum Pontificatus apicem ascendit. Redi ad Commentarium prævium num. 56 et seqq.*

d *Ordinis S. Benedicti, ut habet Poeta in Vita inferius danda, et aliunde certum est.*

e *De hoc primo Lambacensis cœnobii abbate consonat Catalogus ejusdem loci abbatum, quem ex autographo codice Lambacensi vulgavit Pezius B tom. II Scriptorum Rerum Austriacarum. Verba accipe: Ekkebertus primus abbas a beato Adalberone episcopo Lambacensi loco prælatus est, qui postea humillimis obtinuit precibus, ut hoc absolveretur jugo; et absolutus est, parvipendens ab hominibus vocari RABBI. At quamdiu hic præfuerit, non comperi.*

f *De hoc sic habet Catalogus mox laudatus: Becemannus, unus e Fratribus suis (id est, ex religiosis Ekkeberti subditis) auctoritate episcopi Alberonis (sic ibi legitur pro Adalberonis) et votiva Fratrum concordia petente, eligitur, durans usque ad finem. Sed in quem usque annum vixerit, non additur. Porro Becemanno mortuo suffectus ibidem dicitur Sigisboldus, qui (ut additur) plures rexisse abbatias fertur, inter quas et Medelicam tenuit. Vide, quæ ex hoc loco post Pezium observavimus in Comment. prævio num. 44 et seqq.*

g *In edit. Joann. abb. hic subditur: Litteræ fundationis.*

h *Designat S. Gregorium VII, qui ante Pontificatum Hildebrandus dictus fuit; verum hunc sive ab ipso biographo, sive ab alio quopiam inepto interpolatore, huic loco perperam insertum esse, collige ex mox annotatis ad lit. c, ac latius C ex Commentario prævio ibidem allegato.*

i *Quæ de intruso Pontificis Gregorii nomine dixi, eadem de Altmanni vocabulo hic dicta sunt. Relege Annotata ad hoc ipsum caput lit. b et c.*

k *Vide Annotata ad cap. 4, lit. d.*

l *Mercati varia significatio legi potest in Glossario Cangii. Hic usurpari videtur pro foro, seu loco nundinarum; nisi forte ea vox hic accipienda sit pro agro terræve spatio, certum auri vel argenti pondus, quod Marcam vulgo appellant, quotannis pendente. Porro Welsa, vulgo Wels, Superioris Austriæ ad Trunam oppidum est, quod ad Arnoldum, B. Adalberonis patrem, pertinuisse, in Commentario prævio annotavi.*

m *Id est, custos memoris.*

n *Ad hanc vocem sæpe laudatus Sigismundus Calles in Indice Topographico ad partem I Anualium Austriæ hæc annotavit: Sylva ad Trunam fluvium in parte Australi, juris Lambacensis: unde colligendum videtur, eandem silvam eodem nomine hodieque exstare, et ad Lambacense monasterium etiam pertinere.*

o *Laudatus Calles ad hanc vocem ibidem ait: D Olim ad Trunam fluvium Superioris Austriæ; ubi olim haud dubie addidit, quod is eo nomine non amplius exstet.*

p *Ad hanc quoque vocem Calles sic habet: Zwisila, Zwiselburg. Vide Wiselburg, de quo præmiserat: Wiselburg, olim Zwisela et Zwiselburg... castrum ad Erlafam fluvium in Austria Inferiori.*

q *In Francia, scilicet Orientali, seu Franco-
nia, ex qua oriunda fuit Regila, B. Adalberonis
genitrix.*

r *Onoldium, alias Onspachium, seu Anspachium, Germanis Onolzbach, Ohnsbach et Anspach dictum, Germaniæ oppidum cum castro est in Franconia, et cognominis Onoldini marchionatus caput.*

s *Geroldshofen apud Merianum in Topographia Franconiæ recensetur inter oppidula episcopatus Herbipolensis.*

t *Hic locus eo mihi nomine ignotus est.*

u *Omnes hæc notas chronicas et inter sese, et cum chronotaxi mea rectissime coherere, jam monui in Commentarii prævii § 5, atque hinc probavi, nomina Gregorii Papæ et Altmanni Pataviensis episcopi ab interpolatore quodam in hanc B. Adalberonis chartam fuisse intrusa.*

x *Hinc incipit altera instrumenti pars, priori multis annis post ab eodem beato Fundatore ad-
dita.*

y *In Catalogo abbatum Lambacensium verbis lit. I recitatis dicitur Becemannus non solo Ekkeberto, sed etiam, votiva Fratrum concordia petente, suffectus abbas fuisse.*

z *Recte hic nominatur Altmannus, qui tunc jam numerabat annum episcopatus sui vigesimum quintum; sed ex eodem, quem supra ad lit. i notavi, errore vocem supradicto biographus, vel quidam alter perperam adiecit.*

aa *Joan. abb. hic legit: Anno Dominicæ Incarnationis MLXXXVIII. Sed cum Pezio legendum esse MLXXXVIII, probavi in Commentario prævio § 5, ubi et de ceteris adjectis notis chronice egi.*

bb *Id est, arcam, seu locum, stabulis ad pecora pascenda instructum, vel diversorium.*

cc *Id est, edicto.*

dd *Jerem. cap. 18, v. 6: Ecce, sicut lutum in manu figuli, sic vos in manu mea, domus Israel.*

ee *Rectius hic apud Joann. abb. Quoniam.*

ff *Ibidem vitiose: Consecratam.*

gg *Ibid. Procurante.*

hh *Fuerat etiam ipse B. Altmannus pro causa Ecclesiæ Dei e sede sua ab Henricianis deturbatus; sed anno 1082, faventibus Leopoldo et Otocaro, Austriæ ac Styriæ marchionibus, in eam episcopatus sui partem, quæ ab Anaso fluvio ad Orientem protendebatur, restitutus, alteram interrim partem primo Hermannno, deinde Tyemone, schismaticis intrusis, occupantibus.*

ii *Eccles. cap. 4, v. 12.*

kk *Obscure tropicæ phrasis, quam eodem modo tum in autographo Lambacensi, tum in editione Joannis abbatis legi asserit Pezius, hic sensus est: Vereor, ne, dum multorum compendio servire volumus, obsequium nostrum in nostrum damnum vertant communes inimici nostri, schismatici scilicet, etiam dum nostra præsentia se gaudere mentiuntur.*

ll *Obsoletum vocabulum prex, a quo precis etc. Prex ergo hic pro precibus ponitur.*

mm *Joann.*

A mm Joann. abb. Propterea.
nn Idem socii.

oo Proverb. cap. 5, v. 12.

pp Psalm. 55, v. 19.

qq Apud Pezium sequentibus præmittitur hic titulus: Qualiter dedicatio Lambacensis monasterii a duobus episcopis sit percelebrata. Apud Joann. abb. celebrata, cetera consonant.

rr Lege: septimo, sive biographus sic mensem Hebraicum, sive veterem Romanorum, seu mensem Septembrem, ut debuit, indicare voluerit, uti ex dicendis patescet.

ss Observat Pezium, in Ms. codice Lambacensi ritiose legi: Scenopheia; in editione vero Joann. abb. Scenop Regia. Est porro Scenopogia vox Græca, Latine Festum Tabernaculorum, quod Judæis celebrandum erat per Septem dies, a die 15 mensis septimi, qui lunationi nostri mensis Septembris respondet.

tt Joann. abb. Adalbero; monet tamen Pezium, in Lambacensi codice legi Albero, quod etiam in Libello miraculorum, seu studio, seu ex oscitantia, aliquando factum infra videbimus.

uu De SS. Kiliano ac duobus sociis, Franconiae apostolis, Herbipoli occisis et cultis, consule Acta nostra ad diem 8 Julii. Ceterum biographus hic allegat causam, cur Adalbero ecclesie Lambacensis altare princeps etiam SS. Kiliano et sociis dicari voluerit; quia videlicet in ecclesia Herbipolensi, in qua illi coluntur, et admodum juvenis educatus fuerat, et ejusdem episcopus erat.

xx Id est, arcula, sacras reliquias, altari de more inserendas, continens.

yy In editione Joann. abb. desiderantur ista sequentia: Et aliquid divinum hac in re præ sagium intelligens.

zz Id est, hic sepeliar, uti etiam factum est.

aaa Lege Genesis cap. 28.

bbb Epist. 1 Petri, cap. 2, v. 9.

ccc Apocal. cap. 7, vv. 2 et 5.

ddd Nalum cap. 1, v. 15: Celebra, Juda, festivitates tuas, et redde vota tua.

eee Apud Joann. abb. legitur: MLXXXVIII; sed supra cum Pezio ostendi, cum autographo legendum esse: MLXXXVIII.

fff Supra legebatur eadem sollemnitas peracta XVIII Kal. Octobris. Vide dicta in Commentario prævio num. 30.

C ggg Nempe anno 1090, die 6 Octobris.
hhh Redi ad num. 51 hujus capituli. Hac etiam ratione impletum est, quod B. Adalbero in juventute futurum prædixerat, ut conderet monasterium, in quo esset tumulandus. Ad Comment. prævium num. 27 et sequenti.

iii Obiit B. Altmannus anno 1091, die 8 Augusti; ac proinde non anno tertio post hanc dedicationem, sed secundo post unum mensem paucosque dies complendo, sive illa die XVIII sive XVII sive etiam XVI Kalendas Octobris anni 1089 contigerit.

kkk Sic et B. Altmanni impletum vaticinium est, de quo vide Commentarium prævium num. 27 et sequenti.

LIBER

MIRACULORUM,

Auctore eodem monacho
Lambacensi, sed in fine
parum auctus ab aliis,

Ex eadem editione Hieronymi Pezii tom. II Scrip-
torum rer. Austriac.

VETUS CAPITUM PARTITIO.

Prefatio.

CAPUT I. De paralytico post longam ægritudinem sanato.

II. De puero, utroque pede claudo.

III. De manu arida vinitoris.

IV. De muliere, cujus palmæ colus innexus erat.

V. De muliere curata, cujus manus fusus in hæserat.

VI. De milite sanato.

VII. De muliere, sola cogitatione salvata.

VIII. De uxore militis sanata.

IX. De morbo militis curato.

X. De patre-familias ægrotante sanato.

XI. De uxore cujusdam memorarii sanata.

XII. De quodam paupere, post longum languorem sanato.

XIII. De muto, divinitus sanato.

XIV. De filia viduæ, in itinere obeunte.

XV. De muliere, harpaginem sinistra ferente, et liberata.

XVI. De muliere cæca illuminata.

XVII. De quodam cæco illuminato.

XVIII. De muliere contracta sanata.

XIX. De puero claudo et muto sanato.

XX. De puero claudo sanato.

XXI. De cæco a nativitate, illuminato.

XXII. De puero muto curato.

XXIII. De puero muto divinitus sanato.

PRÆFATIO.

Antiqua miracula, divina clementia circa tum-
bam beati patris nostri Adalberonis a haectenus
acitata, propter sui pluralitatem omisimus:
nam et pleraque oblivio absorbit, pleraque
incuria abolevit. Consulendum etiam tardis et
inertibus fore, existimavimus, ne congesta co-
pia eis fastidium pareret. Paucula tantum ex
his, quæ vidimus et audivimus, quæ manus
nostræ tractaverunt, annotare summatim po-
tius, quam latius prosequi, satagimus, ut mo-
dica saltem stilla situlæ devotioni posteritatis
propinetur, si forte occasione competenti Deus
in

AUCTORE
ANONYMO.

E

F

Profertur au-
ctor, se solum
pauca ex mi-
raculis, quæ
vidit, relatu-
rum.

a

b